

RUK 120 – KURSSIN SOTAHISTORIAALLINEN MATKA SAKSAAN 12.-16.9.2022

Vuonna 2016 kurssimme teki ”Jääkärien jäljillä” -nimellä retken Liettuaan ja Latviaan sekä samassa yhteydessä myös pikavisiitin Minskiin Valko-Venäjälle. Tällöin tutustuttiin mm Liepajassa jääkärien kasarmeihin ja harjoitusalueisiin sekä kirkkoon, jossa jääkärit vanhoivat valan 18.2.1918 ennen Suomeen lähtöään ja jääkärien taisteluihin Riianlahdella. Tämän vuotisen retken tarkoituksena oli tutustua jääkärien alkuvaiheen koulutuspaikkaan Lockstedissa ja Kielissä laivaston muistomerkkeihin sekä Berliinin sotahistoriallisiin kohteisiin.

Retki oli 3-vuotinen projekti. Sen suunnittelu aloitettiin syksyllä 2019 tarkoituksena toteuttaa syyskuussa 2020. Koronan vuoksi retkeä siirrettiin kahteen kertaan. Nyt toteutuessaan retken ohjelma oli lähes sellainen kuin oli kolme vuotta sitten suunniteltu. Vastuullisena matkanjärjestäjänä oli totuttuun tapaan Vihdin Liikenne Oy/Nummellan matkatoimisto. Retkelle lähti maanantaiaamuna 31 osanottajaa prikaatinkenraali Asko Kilpisen opastuksella lentäen Hampuriin. Sieltä suunnattiin bussilla kohti Hohenlockstedtiä, joka on Lockstedtin nykyinen nimi. Matkalla Kilpinen kertoi jääkäri liikkeen synnystä ja toteutuksesta. Kaikkiaan lähes 2000 suomalaista nuorta miestä otti suuren riskin ja lähti vihollismaahan saamaan sotilaskoulutusta unelmanaan Suomen itsenäisyys.

Vapaussodan alettua lähes tuhat jääkäriä saapui helmikuun lopulla Suomeen. He muodostivat tärkeän osan valkoisen armeijan rungosta. Jääkärit muodostivat talvi- ja jatkosotien aikana huomattavan osan armeijamme komentaja- ja päällikköportaasta. Jääkäreistä yleni kenraaleiksi 49.

Hohenlocktedtissä parkkeerasimme bussin vanhan vesitornin viereen. Vesitornin pumppurakennukseen on rakennettu, vuonna 2002 avattu kotiseutumuseo, jonka osana on pieni jääkärimuseo. Museon syntymisessä Asko Kilpisellä on ollut tärkeä rooli. Meitä odotti museolla kahvit ja runsaasti maittavia voileipiä.

Locktedtissä on ollut jo 1800-luvun lopulta sotilaiden laaja harjoitusalue. Vuonna 1915, kun suomalaiset tulivat majuri Bayerin johtamaan koulutukseen, leirillä oli enimmillään 20 000 sotilasta ja 5000 hevosta. Harjoituspaikka suljettiin v. 1919. Toisen maailmansodan jälkeen 1950-luvun lopulla Lockstedtiin sijoittui maavoimien lento-osasto.

Tutustuttuamme museoon ja juotuamme kahvit siirryimme jonkin matkan päässä olevalle jääkärien muistomerkillle. Olli Puntila ja Kari Heiskanen, jonka isoisa kenraali Kaarlo Heiskanen oli jääkäri, laskivat kurssin kukkalaitteen patsaalle muiden ollessa järjestäytyneenä patsaan edessä.

Kielin alueella ensimmäinen kohteemme oli Itämeren rannalla lähellä Kielin kanavan suuta sijaitseva Möltenort U-Boat Memorial. Muistomerkki on I ja II maailmansodassa palvelleiden sukellusveneiden miehistöjen muistomerkki. Vaikuttavin osa muistomerkistä on kallioon louhittu juoksuhaudaus muistuttava osa, jossa on mainittu kaikki kummassakin maailmansodassa tuhoutuneet sukellusveneet ja niiden miehistöjen nimet syntymäaikaan. Huomiomme kiinnittyi sotilaiden nuoruuteen. Kaikkiaan toisessa maailmansodassa tuhoutui lähes 800 sukellusvenettä ja niiden mukana noin 30 000 merisotilasta.

Hotellimme Steinberger Conti Hansa Kielin keskustassa lähellä risteilylaivasatamaa oli tasokas. Majoittuttuamme söimme hotellin ravintolassa hyvän illallisen

Aamulla ajoimme takaisin Itämeren rantaan Laboeen. Tutustuimme monipuoliseen merivoimien muistomerkkiin, joka on alunperin valmistunut 1936 ja täydennetty toisen maailmansodan jälkeen. Muistomerkki koostuu 72 metria korkeasta tornista, laajasta muistosalista sekä ulkona olevista sotalaivoihin liittyvistä esineistä ja kuvista.

Tornin päällä olevalta näköalatasanteelta on hyvät näkymät merelle ja Kielin kaupungin suuntaan. Muistomerkkin läheisyydessä on toisen maailmansodan aikainen, ainoa jäljellä oleva VII-tyypin sukellusvene U-995. Kuljimme läpi tuon veneen ahtaiden käytävien ja totesimme, ettei meistä olisi sukellusveneen miehistöksi.

Pidettyämme rannan ravintoloissa ja baareissa pienen tauon lähdimme bussilla kohti Berliiniä. Matkalla Kilpinen kertoi II maailmansodan päättymisvaiheista sekä Saksan ja Berliinin jaosta liittoutuneiden kesken. Huomasimme matkan varrella useita isoja tuulivoimaloiden keskittymiä ja erityisesti useita valtavia kymmenien hehtaareiden suuruisia aurinkovoimaloita. Vanhan Itä-Saksan alueella kiinnitti huomiota myös asutuskeskusten ja lepoalueiden vähäisyys sekä useat autobaanojen korjaustyöt.

Lähes 400 km:n ja 6 tunnin bussimatkan jälkeen saavuimme hotelliimme Abba Berliiniin Berliinin keskustassa. Perinneyhdistys tarjosi hotellin ravintolassa syödyn illallisen aluksi pikkutakkeihin pukeutuneille retkeläisille kuohuviiniä Berliiniin saapumisen kunniaksi.

Keskiviikkonaamuna suuntasimme bussimme pohjoismaiden yhteiseen lähetystökampukseen Tiergartenin eteläpuolelle. Siellä meille esitelmöi mielenkiintoisesti suurlähetystön kakkosmies ministeri Pasi Pöysäri Saksan poliittisesta ja taloudellisesta tilanteesta sekä puolustusvoimien tilasta.

Kristillisdemokraattien Angela Merkel luopui ennen viime syksyn vaaleja 16 vuoden pääministerikauden jälkeen vallasta. Vaalit voittaneen sosiaalidemokraattien puheenjohtajan Olaf Scholzin johdolla muodostettiin sosiaalidemokraattien, vihreiden ja vapaiden demokraattien enemmistöhallitus. Saksan tilanne oli hallituksen vaihtuessa vaikea ja sitä on pahentanut helmikuun lopulla alkanut Putinin sota Ukrainassa. Pöysäri sanoi, että Ukrainan sodan alettua Saksassa suoritettiin merkittävä poliittinen käänne (Zeitenwende). Saksa ei ollut tukenut aseellisesti mitään tahoa toisen maailmansodan jälkeen. Nyt Saksa päätti Ukrainan tukemisesta myös luovuttamalla aseita. Tosin Saksa on ollut enemmän muiden länsivaltojen seurailija.

Merkelin aikana puolustusvoimat oli päästetty huonoon kuntoon. Kalustosta on merkittävä osa poissa pelistä ja ampumatarvikkeet vähissä. Nyt on päätetty tänä vuonna lisätä 20 mrd euroa puolustusvoimien rahoittamiseen. Lisäksi on päätetty 100 mrd rahastosta, joka käytetään 4-5 vuoden aikana..

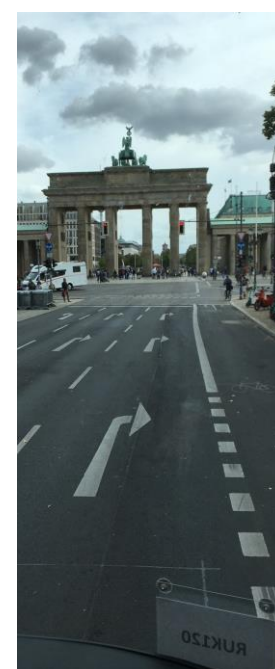
Talvesta tulee vaikea. Kaasun ja sähkön hinnat ovat moninkertaistuneet. Hallitus on päättänyt kansalaisten tukemisesta 65 mrd eurolla. Yrityksiä tullaan lopettamaan. On huoli myös yhteiskunnan vakaudesta. Puolustusministeri piti 12.9.2022 linjapuheen. Siinä todettiin, että Saksan on otettava sotilaallisesti johtava asema Euroopassa. Naton vaatimuksen mukaisesti Saksan puolustusbudjetti on nostettava pysyvästi 2 prosenttiin bkt:stä. Nato on pääpylväs Saksan puolustamisessa. Pöysärin mielestä puolustusvoimien rakenne on kuitenkin sellainen, että on kyseenalaista pystyvätkö ne käyttämään tulevat kasvavat varat.

Puheenjohtaja kiitti Pöysäriä erittäin antoisasta esityksestä ja luovutti hänelle kurssimme 50-vuotiskirjan. Tämän käynnin jälkeen ajoimme bussilla lyhyen matkaa entiseen Saksan maavoimien pääesikunnan rakennukseen, jossa nyt sijaitsee mm kohteemme Vastarintamuseo. Rakennuksen pihalla on evl von Stauffenbergin näköispatsas ja epäonnistuneen Hitleriin 20.7.1944 kohdistuneen attentaatin jälkeen salaliiton eräiden muiden keskeisten upseerien ja von Stauffenbergin seuraavan yönä ampumisen muistolaatta.

Rakennuksen ylimmässä kerroksessa on laajahko Hitlerin vastarintaan liittyvien tapahtumien esittely. Von Stauffenbergin työhuone ja eräiden muiden keskeisten salaliittolaisten työhuoneet ovat näytillä. Hyvin yksityiskohtaisesti kuvin esitellään attentaatti ja sen seuraukset. Meille attentaatin tapahtumat ovat tuttuja tehtyämme vuonna 2018 matkat tapahtumapaikalle Sudenpesään. Tässä museossa edellytettiin maskien käyttöä. Jollei ollut omaa niin museosta sai.

Vastarintamuseon jälkeen suoritimme Berliinin keskustassa kiertoajelun, jonka yhteydessä pysähdyimme vaikuttavalle holokaustin muistomerkillle. Bussista näimme valtiopäivätalon, Checkpoint Charlien tarkastuspisteen, Brandenburg Torin ja sen lähellä sijaitsevan neuvostoliittolaisten sotilaiden muistomerkin jne.

Lounaan söimme lähellä Museuminselniä sijainneessa ravintolassa. Ravintolan erikoisuus oli, että se sijaitsi metrosillan alapuolella niin, että lounastaessamme aina välillä kuulin metron ajavan katon päällä. Lounaan jälkeen ajoimme bussilla Treptow Parkin neuvostomonumentille, joka on suurin kolmesta Berliiniin puna-armeijan kunniaksi pystytetyistä muistomerkeistä. Kokonaisuus käsittää mausoleumin, kunniahautausmaan ja lukuisia veistoksia sekä kuvallisia infotauluja. Muistomerkki kattaa lähes 10 hehtaarin alueen ja sinne on haudattu yli 7 000 puna-armeijan sotilasta. Muistomerkki on tyypillinen neuvostoaikainen massiivinen muistutus neuvostoliittolaisten sotilaiden ”sankaruudesta”. Se on avattu voitonpäivänä 9.5.1949.

Torstaiamuna aamiaisen jälkeen suuntasimme bussimme ensiksi Tempelhofin lentokentälle, joka tuli erityisen kuuluisaksi Berliinin saarron yhteydessä. Lentokenttä, joka otettiin käyttöön v. 1923, on maailman vanhin matkustajaliikennelentoasema. Hitlerin aikana kenttää uudistettiin. Toisen maailmansodan jälkeen, kun Berliini oli Itä-Saksan keskellä jaettuna kaupunkina, Neuvostoliitto katkaisi kaiken tie-, rautatie- ja kanavaliikenteen Länsi-Saksasta Länsi-Berliiniin 24.6.1948. Tämän vuoksi länsivallat järjestivät ilmasillan Tempelhofin lentokentälle, jonka avulla kuljetettiin länsi-berliiniläisille loppuaikoina jopa 8 000 tonnia elintarvikkeita päivässä. Lentokoneita laskeutui parhaimpina aikoina puolentoista minuutin välein. Huhtikuun lopulla 1949 aloitettiin neuvottelut saarron lopettamiseksi ja 12.5.1949 saarto päättyi. Länsi-Berliini oli selviytynyt. Olimme niin aikaisin kentällä, että sen esittelypiste ei ollut vielä auki ja näin jouduimme katsomaan yhtä maailman pisimmistä rakennuksista ulkopuolelta. Kiitoradat näyttivät vielä olevan olemassa, vaikka lentokenttä oli suljettu syksyllä 2008. Alueella on erilaista liikuntatoimintaa..

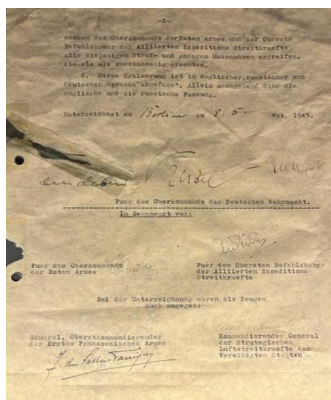

Seuraava kohteemme oli yksi matkamme mielenkiintoisimpia – Karlshorstin Saksa-Venäjä museo. Joukostamme ei kukaan ollut edes tietoinen aikaisemmin museosta. Rakennuksen historia sinänsä on mielenkiintoinen. Se oli toiminut Wehrmachtin pioneerikoulun upseerikerhona ja sitten sodan jälkeen Neuvostoliiton sotilashallinnon päämajana vuoteen 1949

Kun 7.5.1945 oli Rheimissä allekirjoitettu Saksan antautumissopimus kenraalievosti Jodlin ollessa Natsi-Saksan edustajana, neuvostoliittolaisten edustajana ollut kenraali ei ollut Stalinin mielestä tarpeeksi korkea-arvoinen ja hän vaati toista antautumistilaisuutta Berliiniin. Näin sitten tapahtui tässä rakennuksessa myöhään illalla 8.5.1945 Moskovan ajan ollessa jo seuraavan päivän puolella. Siksi venäläiset juhlivat voiton päivänä 9.5. Tässä toisessa antautumistilaisuudessa asiakirjan allekirjoittajana oli Saksan puolesta sotamarsalkka Keitel ja Neuvostoliiton puolesta marsalkka Zukov.

Tämän lyhyen antautumisasiakirjan, jossa on viisi kohtaa, jäljennös on lasivitriinissä huoneessa, jossa sen allekirjoitus tapahtui. Huoneessa on pöytä ja sen ympärillä tuolit niin kuin ne tilaisuudessa aikanaan olivat.

Museon toisessa kerroksessa on neuvostoliittolainen näkemys Saksan kehitymisestä 20- ja 30-luvuilla sotaan valmiksi valtakunnaksi ja sitten toisen maailmansodan historiaa neuvostoliittolaisesta näkökulmasta. Ulkopuolella on muutamia aseita ja lisää kuvia sodan historiasta. Museo avattiin ensiksi v. 1967 Moskovan asevoimien keskusmuseon haarana. Vuonna 1995 museo avattiin uudelleen saksalais-venäläisenä museona

Lounaan jälkeen siirryimme Stasimuseoon, jossa meillä oli kahteen ryhmään jakautuneena Itä-Saksassa syntyneet hyvät suomenkieliset tulkit. Saimme hyvän kuvan tuosta valtavasta urkintalaitoksesta, jossa oli eri puolilla Itä-Saksaa yli 600 000 virkailijaa ja miljoonia urkkijoita. Arkistossa on 45 kilometriä henkilöistä tehtyjä kansioita, jotka nyt ovat vapaasti tutkittavissa

Museo on Itä-Saksan turvallisuuspoliisin Stasin entisessä päämajassa. Stasin käytössä oli valtava kortteli noin 20 ha. Siellä työskenteli 8000 ihmistä. Se oli sotilaallisesti vartioitu ja suljettu ulkomaailmalta. Museossa esitellään Stasin käyttämiä laitteita ja erilaisia tapoja urkkia kansalaisia.

Yhdessä kerroksessa on Stasin johtajana koko sen toimiajan työskennelleen Erich Mielken työhuoneisto kuta kuinkin alkuperäisessä asussa. Nähtävillä on myös punainen salkku, jossa kerrotaan olleen Mielken esimiestä Eric Honeckeriä koskevaa aineistoa, joka oli Mielken itsensä turvana.

Viimeisen matkapäivän aamuna suuntasimme kohti Potsdamia, Brandenburgin osavaltion pääkaupunkia. Matkalla ylitimme ”Vakoojien sillan”, joka oli Länsi-Berliinin ja Itä-Saksan rajasilta. Sillalla vaihdettiin muutamia kertoja vakoojina kiinni saatuja vankeja.

Potsdam, jossa on sekä pommituksilta säilyneitä että kunnostettuja arkkitehtoonisesti hienoja alueita mm hollantilaiskorttelit ja monet kuninkaalliset rakennukset, oli Preussin kuninkaiden residenssikaupunki yhdessä Berliinin kanssa. Preussin kuningas Fredrik II Suuri rakennutti Sanssouisin rokokoopalatsin. Sanssouisin laajaan puistoon on rakennettu lukuisia upeita linnoja, jotka nyt ovat osittain turismia palvelemissa osittain Potsdamin yliopiston käytössä. Tutustuimme kävellen puistoon ja ulkoapäin useaan palatsiin.

Potsdamin pääkohteemme oli Cecilienhofin linna, jossa 17.7.-2.8.1945 pidettiin Potsdamin konferenssi toisen maailmansodan kolmen voittajavaltion johtajien kesken. Josef Stalin, Harry Truman ja Winston Churchill ulkoministeriensä ja sotilasavustajiensa kanssa kokoontuivat linnan salissa tarkoituksenaan käsitellä Saksan asemaa sodan jälkeen ja laajemmin Euroopan poliittista tulevaisuutta. Truman oli noussut varapresidentistä presidentiksi 3 kuukautta aikaisemmin Franklin D Rooseveltin kuoltua. Konferenssin aikana Churchill hävisi parlamenttivaalit ja hänen tilalleen tuli konferenssin viimeisiksi päiviksi ja päätöksiä hyväksymään uusi pääministeri Clement Attlee. Stalin oli ainoa kolmikosta, joka oli ollut mukana aikaisemmissa neuvotteluissa Teheranissa ja Jaltalla. Tällä oli vaikutusta päätöksiin Potsdamissa ja Euroopan tuleviin vuosiin. Stalin sai tahtomansa vallan Itä-Euroopassa. Museossa on hyvin esillä neuvotteluhuoneet ja neuvottelijat. Saksan- ja englanninkieliset audiovälineet ovat hyviä. Erinomainen museo.

Matkamme päätöslounaan söimme Sanssoucin puiston alueella olevassa ravintolassa Restaurant Zur historischen Muhle Sanssouci.

Tämän jälkeen lähdimme kohti Berliinin uutta lähes 20 vuotta rakennettua Brandenburgin lentokenttää. Matkalla Puntila kiitti Asko Kilpistä aktiivisesta roolista matkan suunnitteluun ja hyvästä opastuksesta koko matkan aikana sekä luovutti hänelle shamppanajapullon kiitokseksi. Puntila kiitti myös osanottajia aktiivisuudesta ja hyvästä toveruudesta. Hän myös mainitsi, että alustavasti vuoden 2023 ohjelmaan on suunniteltu kevätkesällä vuosikokousta Marskin Majalla Lopella ja siellä syötävän lounaan jälkeen yrityskäyntiä Riihimäellä. Loppukesällä suunnitelmissa on 2-3 päivän retki Viroon tavoitteena päästä vierailemaan jossain varuskunnassa.

Lentoterminalissa koimme monet ongelmat jopa niin, että yksi matkalainen jäi yöksi lentokenttähotelliin lentokentän virkailijan käsittämättömän virheen vuoksi. Yleinen käsitys oli, että terminaalin toiminta oli erittäin heikkoa ja sitä tulee välttää..

Kurssimme viidestoista sotahistoriallinen retki oli onnistunut niin kohteiden kuin hotellien ja ruokailujen osalta. Kiitos siitä niin kaikille retken suunnittelussa kuin toteutuksessa mukanaolleille.

Espoossa, 30.9.2022

Olli Puntila

Valokuvat: Esko Hussi, Heikki Seppälä

Taitto: Heikki Seppälä

Takarivi:

Pekka Kekki, Kari Saarinen, Risto Niinikoski, Timo Koivula, Kalevi Saarelainen, Tapani Kokko, Heikki Seppälä, Ossi Ojanen, Hannu Tuomela (RUK 141)

Kolmas rivi

Markku Raevuori, Antero Pöytäki, Hannu Suominen, Petter Pulkkinen, Kari-Markku Karjalainen, Yrjö Mäki-Tulokas, Kari Heiskanen, Pentti Meklin, Erkki Sipilä, Christer Lundqvist

Toinen rivi

Jouko Lehtoranta, Kari Nevala, Jukka Härmälä, Tapio Laitinen, Erkki Hämäläinen, Jorma Lempinen, Asko Kilpinen (asiantuntijaopas)

Eturivi

Jorma Hirn, Kari Wilkman, Olli Puntila (matkan johtaja)

Poissa: Hannu Rintakoski, Esko Hussi (valokuvaaja)